

BÉKÉS MÁRTON

SIGRAY ANTAL MINT LOVAS*

„A Magyar-Bajnok nem tekint jobbra balra, követi e Pajtássa; ő mindegyben megyen az Ellenség felé, mert felesküde Királyához, Zászlójához, és nem veszi gyenge lélekkel számba Mi lesz belőle, hanem vagy híven s dicsően hal, vagy az Önmegelégedés Elmeccsendjében folytatja napjait, ha Babérkoszorút homloka körül senki nem font is.”

gróf SZÉCHENYI István:
Lovakrul (1828)

BEVEZETÉS

Gróf Sigray Antal (1879–1947) a magyar legitimizmus, azaz a Horthy-korszak királypárti ellenzékének egy évtizeden keresztül vezetője és egyik legfontosabb hazai irányítója volt. 1934-ben bízta meg az utolsó magyar király, IV. Habsburg-Lotharingiai Károly fia, Ottó a dinasztiahű tábor vezetésével, és 1944-es Mauthausenba hurcolásáig vezette azt.

Sigray az első világháború alatt három fronton harcolt, többek között Erdélyben az elsőként felállított rohamzászlóaljban (ma elitalakulatnak mondanánk). 1918-ban Svájcban teljesített diplomáciai megbízatást, feladata az amerikai delegáció körüli lobbizás volt, hogy Magyarország Washingtonon keresztül kedvezőbb elbírálást nyerjen a párizsi kongresszuson. 1919-ben Bécsben, majd Grazban ellenforradalmi vezető, része volt többek között a bécsi magyar követségen felhalmozott és „világforradalmi célokra” elkülönített pénz elrablásának kidolgozásában és fegyveres ellenforradalmi kísérletekben. 1919 augusztusában az ország elsőként felállított kormánybiztosságának vezetője, Sopron, Vas, Moson és Zala megyék

* Részlet a szerző kiadás előtt álló könyv-kéziratából, amely Sigray Antal politikusi pályáját dolgozza föl. (A becsület politikája. Gróf Sigray Antal élete és kora. Magyar Nyugat, Vasszilvágy, 2007.)

egyszemélyű parancsolója. Ilyen minőségben a soproni kérdés idején az antanttal folytatott egyezkedések főtárgyalója, majd ezt követően az 1921. évi nyugat-magyarországi felkelés támogatója. 1920-tól 1939-ig ellenzéki, legitimista országgyűlési képviselő, öt cikluson keresztül Körmend küldi a Házba. 1942 és 1944 között a Felsőház tagja, ahol folytatja 1933 óta vallott politikázását: a magyar alkotmányosság és függetlenség védelmezését a két totalitárius fenyegetéssel szemben.

Sigray politikai pályáját végig meghatározta a politika etikai felfogása, a keresztény értékrend, a szociális elkötelezettség és a magyar önállóság megvédése, amelynek biztosítékát a magyar történelem immanens magját reprezentáló alkotmányos királyság teljes körű restaurálásában látta megtalálhatónak. Ezért pályája során mindig hangsúlyozta a Habsburg-dinasztia trónjogát és azt, hogy a monarchikus kormányzási forma mérsékelt, alkotmányos belpolitikai életet, a szociális jogok széleskörű kiterjesztését és a magyar állam teljes függetlenségét jelentené. Egyik parlamenti beszédében így fogalmazott: „Azért akarjuk a restaurációt és a trón helyreállítását, mert a magyar nemzet még a legszomorúbb és legnehezebb óráiban is híven érzelmeihez és hagyományaihoz a királyság ősi intézménye mellett foglalt állást, hogy a trón helyreállítása folytán az alkotmányosság teljében legyen képes megindulni azon az úton, amely a békés fejlődés, a gazdasági és politikai megerősödés, a kor által követelt haladás útja és mint ilyen vezet az új magyar millenium felé.”¹

Sigrayt 1944. március 19-én a Gestapo több társához – például Bajcsy-Zsilinszkyhez, akivel sokszor működött együtt – hasonlóan letartóztatja, mivel 1933 óta a német befolyás ellen dolgozott; és Mauthausenba hurcolják, ahol 14 hónapot tölt. Soha többé nem tért haza, New Yorkban halt meg, 1947 karácsonyán.

Sigray Antal szerepét a magyar lovassportban nemcsak azért érdemes leírni, mert ezzel egy kevésbé ismert és eddig talán nem éppen helyi értékén kezelt elemét ismerhetjük meg a magyar (lovassport)történetnek, hanem mert ezzel a lovassport és a politika a korban oly jellemző metszéspontját is be tudjuk mutatni.

1 Képviselőházi Napló. XV. Bp. 1933. 10–14. o. (Kiemelés tőlem.)

AZ ARISZTOKRATÁK ÉS A LOVASSPORT

Sigray arisztokrata társainak nagy többségéhez hasonlóan sportokat űző, de főképpen lovaglásban kedvét lelő mágnás volt. Kora főnemesei, a brit kultúrát és az angol nyelvet tisztelő-ismerő, londoni minta után öltöző, a Csatornán gyakran átutazó angolbarátok voltak. Nem csoda, ha a dualizmuskori Széchenyi-kultusz közepette a lóversenyezés, angol telivértenyésztés Széchenyi, Wesselényi és a Batthyányiak által meghonosított gyakorlatát nagy tisztelettel folytatták².

C. G. Wrangel írja a századvégen: „Nincs ország a világon Anglián kívül, ahol a ló olyan általános megbecsülésben részesülne, mint Magyarországon [...] Nem csoda tehát, ha Magyarország a lóbarátok Mekkája.”³ A sport és a szórakozás mellett divatot, erényt, társaságot, de politikát és persze pénzt is jelentő versenypályákon nem volt, aki ne fogadta volna meg lord Palmerston mondását, amely annyira angol, hogy szinte lefordítani sem lehet: „The best thing for the inside of a man is the outside of a horse.”⁴ A kor *gentlemanlike*jához hozzátartozott a lovaglás is. S ebben Sigray sem maradt el kortársai mögött – sőt!

Olyan neves mágnások irányították a magyar lovassportot az Úrlovasok Szövetsége vagy a Magyar Lovaregylet keretein belül, vagy tettek vagyoniakat lovakra, futtattak angol telivéreket és szerződtettek világhírű zsokékat, mint gróf Batthyány Elemér, Szemere Miklós, Csekonics Gyula és Jankovich-Besán Endre grófok, az Andrásy és Apponyi családok fiai, vagy Erdődy Rudolf gróf.

1918 után a magyar legitimizmus vezetői nagyrészt a katolikus arisztokrácia köréből kerültek ki, de mivel ez a társadalmi réteg volt a magyar lovassport szervező-finanszírozó oszlopa is, ezért nem kell csodálkoznunk, ha a Habsburg-párti politikai tábor vezetői és a versenypálya előkelőségei szociológiailag nagyban lefedték egymást.

Széchenyi írja angliai tapasztalatiról: „Angliában a nyereség a fő Cél; a lovak tenyésztése, azoknak jobb s tökéletesebb nevelése, a futtatások, fogadások, a pénzért való hágatás sat. pedig csak azon célra vezető

2 Ld. erre bővebben: ALAPFY Attila-TÖRÖK Imre: A magyar ló. Natura, Bp. 1971. 8. o. Itt ragadom meg a lehetőséget, hogy köszönetet mondjak Zeidler Miklósnak (ELTE BTK) a sporttörténetre vonatkozó eligazításaiért.

3 Idézi: dr. VERCSEKŐY József: Ló és ember. Szerző, Bp. 1983. 227. o.

4 Idézi uo. 219–220. o. Nagyjából: Az ember lelkének legjobb a ló.

Eszközök.”⁵ Hogy az utódok mennyire fogadták meg Széchenyi szavát, az attól függött, hogy mi érdekelte őket jobban: a haszon vagy a szórakozás? Sigray majd a '20-as évektől egyre inkább a kettő egységére törekedett.

SIGRAY LOVASKARRIERJE 1900 ÉS 1920 KÖZÖTT

Sigray 1900-tól szerepel a még Széchenyi által alapított Magyar Lovaregylet névsorában, s rögtön a legnagyobb tagdíjat – évi 400 Koronát – fizetők között. Említsük azért meg a miheztartás végett, hogy ennyit fizetett Csekolics Iván, Zichy János, Pallavicini György, Esterházy Móric is, két Hohenlohe herceggel, Hunyady Lászlóval és Józseffel, Jankovich-Besán Endrével és Károlyi Józseffel együtt.⁶ 1913-tól gróf Zichy Béla helyét átvéve Sigray tagja lett az igazgatóságnak és a választmánynak, mellette ott ülnek még Batthány Elemér és Csekolics Gyula grófok is. Később tagja a Közös Segélyalap kezelő bizottságának, majd sokáig az Egylet *stewardja*.⁷

A lóügy adminisztrálása és tisztségek viselése már nevezetes siker koronázta áldozatkészségét, amennyiben saját nevelésű *Titániájával* Ausztria-díjat nyert, majd *Perczyvel* az Esterházy-émlékversenyben és *Missourival* a Jubileumi-díjban aratott győzelmet, míg Ausztria legnagyobb díjazású versenyében, a Modepreisben *Harsona* vitte diadalra előkelő színeit.”⁸ Lovai közül ezidőtájt még *Lykipia* szerzett neki győzelmet, *Giddy Girl* pedig második lett a Szent István-díjon. Rövid szünet után 1911–1912-ben kezdett újra versenyeztetni, *Percy* – aki korán megsérül – ekkor aratja győzelmét, és *Lolipop* nevű lóva is jól szerepel.⁹ Sigray nemcsak futtatta lovait, hanem maga is lovagolt, például a világháború előtt rendszeresen az alagi úrlovasversenyen a Draghunt-Steeple Chase 5 km-es akadálypályáján vörösfrakkos vadászversenyen.

Ha itt és a későbbiekben is észrevesszük, hogy Sigray lovainak – amelyeket ő maga tenyésztett az ivánci kastélya fölötti kis dombocska Hosszú-majorjában – angol neveket adott, akkor az nem a véletlen műve.

5 Gróf SZÉCHENYI István: Lovakrul. Pest, 1828. (Reprint, Magyar Lóverseny Vállalat, Bp. 1978.) 96. o.

6 A Magyar Lovaregylet Hivatalos Évkönyve. 1914. Pallas, Bp. 1915. 15. o.

7 A Magyar Lovaregylet Hivatalos Évkönyvei. 1914–1918. Pallas, Bp. 1915–1919.; Magyar lósport és lótenyésztés. Szerk.: Bossányi-Havas Rezső–gróf Markovits István, Közérdekű, Bp. 1943. 198. o.

8 FÖLD Aurél: Fuss vagy fizess... (Egy sportsman naplója). Bp. 1942. 80. o. (Kiemelés tőlem.)

9 Magyar lósport és lótenyésztés. 198. o.

Ismét Föld Aurél írja: „A rendkívül elegáns és tisztára angolos külsejű főúr sokat tartózkodott Albionban és a londoni legelőkelőbb körök kedvelt tagja.”¹⁰ S felesége amerikai – tegyük hozzá.

Sigray az első világháború alatt is az Egylet vezetőségi tagja, de 1914 és 1918 között a lovassport nagyjából szünetelt, ő pedig a fronton volt. 1919-től minden bizonnyal kormánybiztossága, pénzügyi okok és legitimista fellépése miatt nem sűrűn jelenik meg a pályákon, pedig *Harsona* 2800 méteren Alagon 1920 őszen futamot nyerve elviszi a St. Legen-díjat.¹¹

A FÉNYES VISSZATÉRÉS – NAPLOPÓ

Őszi Kornél írja 1927-ben: „Egy nagyon kiváló férfiút szerzett vissza újra a legteljesebb aktivitásnak a versenysport gróf Sigray Antalban, aki immár évtizedek óta hódolója a telivérsportnak, de államférfiúi elfoglaltsága meglazította a versenypályákkal való kötelékét”.¹² Sigray visszatérése a sportpályára valóban nagy izgalmakat keltett, főként politikustársai körében: a magyar lósport arisztokratikus dolog volt, társadalmi összetételében a legitimizmus bőven felül volt reprezentálva.

Sigray ivánci istállójából már a '20-as évek elején futtatja *Napkirályt* és *Napkeletet*, de az igazi áttörést *Naplopó* éri majd el. *Naplopó* apai vonalát a szakirodalom szerint a kiváló képességű *Pardon*, majd az ő leszármazottja, a nála is jobb *Pázmán* adta, míg anyai vonala Sigray istállójának a terméke: *Napsugár* és az ő leszármazottja: *Napkelet*. (*Napsugár* csikói voltak még *Nelson*, *Napvilág* és *Napkirály*, közülük igazán jó teljesítményű versenyló utóbbi volt, ám ő is csak 1000 m-es távon.) *Naplopó* vérvonala gazdájához képest tehát nem kevésbé arisztokratikus, sőt az 1923-ban született csikó generációk óta magyarországi felmenőkkel büszkélkedhetett, ükanyját 1890-ben importálták. *Naplopó* világrajotte után azonban *Napkelet* nem ellhetett többé, viszont csikója mindenért kárpótolta Sigrayt. A ló *Pázmán* második, jobb évjára tához tartozó telivér mén volt.¹³

10 FÖLD, 81. o.

11 Harsona győzelméről ld.: gróf ERDŐDY Rudolf: Magyarországi lófuttatások. 1814–1942. Dr. Vajna György és ts.-Szerző, Bp. 1942. 87. o.

12 ÓSZI Kornél: A magyar lóversenyezés száz éve. Írta az Úrlovasok Szövetkezete megbízásából. Egyesült Kő- és Könyvny. Bp. 1927. 58. o.; dr. FEHÉR Dezső-TÖRÖK Imre: A magyar lóversenyezés története. (1827–1977) Történelmi visszpillantás a reformkor küzdelmes korszakától napjainkig. Natura-Magyar Lóverseny Váll. Bp. 1977. 113–114. o.

13 dr. HALÁSZ György: Telivér. A magyar telivér lótenyésztés története a ménimportok csoportosítása alapján. Vajna és Bokor, Bp. 1944. 213. o.

A kiváló képességű ló már kétéves korában rajtához állt, először 1925 júliusában. Az év során hét futásból hatot nyert meg, köztük a Kozma Ferenc Emlékversenyt, a Szent László-díjat, a Kettős Ivadékversenyt, a Balaton-díjat és Bécsben az Ausztria-díjat.¹⁴

Naplopó legkiválóbb szériája 1926-ban kezdődött el.¹⁵ Az év során, a magyar lósport történetében egyedülálló módon, Sigray paripája *minden* itthoni versenyt megnyert és Ausztriában is győzelemre vitte az ivánci istálló színeit. De menjünk sorba a győzelmeken!

Naplopó az év során először megnyeri az Egyesült Nemzeti és Hazafi-díjat, nyertesén futja a Milleniumi-, az Alagi-, a Szent László-díjakat, megnyeri az 1921-ben háromévesek futtatására alapított 2400 méteres Magyar Derbyt. A Magyar Derbyn elért győzelem lényegében *Naplopó* mennybemenetele volt. *Naplopó* különlegességének érzékeltetésére említsük meg, hogy az 1926-os Derbyt a *Magyar Turf* egyenesen *Naplopó-Derbynek* nevezte és *Kincsem*hez hasonlította Sigray versenylovának teljesítményét, ami egyáltalán nem volt óriási túlzás. A lap már a renn előtt biztosra vette *Naplopó* győzelmét, s lássuk be, ebben sincs semmi különös: a Nemzeti-Hazafi-díjat, a Milleniumi- és az Alagi-díjakat ekkor már begyűjtötte. „De több, mint bizonyos, hogy [...] a tribünök *Naplopó* nevétől fognak visszahangozni [a] játszi könnyúséggel kivívott győzelem után.” – írja a lap a verseny *előtt*.¹⁶ S lón! *Naplopó* szokásához híven hirtelen vágta be a futam elején, és biztosan veri a korábbi évek győzteseit, mindezt a kormányzói familia, a főhercegi családok és a magyar arisztokrácia színevirága, s persze a tombolva ünneplő pesti közönség előtt.¹⁷

1926-ban *Naplopó* kiválóan fut a bécsi Ausztria-díjért, majd a Baden-Badenben rendezett rendkívül rangos 1600 méteres Fürstenberg Rennen is; mindkét díjat Sigray viszi haza. Baden-Badenben egyébként gróf Pejacsécs Albert volt a ló idomárja.

Ezen kívül *Naplopó* a Széchenyi-díjak sorozatos nyertese is. Összeredményként 319 ezer Pengőt és 16 ezer Márkát hoz Sigraynak!

14 ERDŐDY, 57. o.

15 Az egyes rennekre és díjakra ld.: ERDŐDY, 57–58. oldal; Magyar lósport és lótenyésztés. 204. o.; HALÁSZ, 213–214. o. és dr. FEHÉR Dezső: Az angol telivér Magyarországon. Mezőgazdasági, Bp. 1990. 76. o.; vö. a kissé szkeptikusan író TÖRÖK Imre munkájával: Híres lovak, híres lovasok, híres versenyek. Mezőgazdasági, Bp. 1959. 108. és 111. o.

16 Magyar Turf, 1926. június 19. 2-3. o.

17 Magyar Turf, 1926. június 22. 2. o. és Rábavidék, 1926. július 27. 3. o.

A hihetetlen győzelemsorozat Krúdyt is megihlette:

A mai sportfantáziánk hőse az imént megnyert Király-díj és Magyar Derby révén, Sigray Antal gróf ugyancsak sportsman, nem égből pottyant az ölébe a szerencse, hogy *Naplopójával* a legnagyobb díjakat megnyerje. Az egykori fess huszárönkéntes minden sportban járatos. Lovagolt úrlovasversenyeken, szenvedélyesen követte a falkát, gyakorolta a vívást, és a legjobb pólójátékosnak mondják őt. Már huszonöt esztendő előtt voltak versenylovai, amelyeket figyelemmel kellett kísérni minden valamirevaló sportembernek, mert a fiatal istálló Giddy Girlje második lett a Szent István-díjban, Harsona nevű lovával fejhosszal veszítette el a Derbyt, de íme, most annyi esztendő után helyrehozza a csalódást a csodálatos Naplopó. Sok munkával, áldozatkészséggel, sportszeretettel eltöltött esztendőnek az eredménye Naplopó Derby-győzelme. A sporttól távol állók csak az eredményt látják, és elképedve kiáltanak fel: milyen szerencse! Pedig a lóversenyen is úgy áll a dolog, mint az életben, hogy a vakszerencsét néha pótolni tudja a kitartó munka, a szakadatlan energia és az alapos szaktudás.¹⁸

Igaztalan volna, ha nem mondanánk el, hogy ki vitte rendre győzelemre a pesti köznyelvben a „világ leghasznosabb naplopójának” nevezett háromévest. Sigray lovát ugyanis 1926-tól Gutai János lovagolta, a maga 16 évével! Gutai 1924-ben kezdett el lovagolni, s már két év múlva megnyeri Sigraynak a Milleniumi-díjat – ami egyébként a maga első győzelme is. 1926-ban *champion* lesz, s karrierje még 8 évig tart.¹⁹

Naplopó tragédiája azonban megszakította a kiváló versenyszériát. A Grosser Preis von Baden-i Rennen történhetett vele valami, talán már a versenyrajt előtt lesérülhetett, és a futás alatt végzetes balesetet szenvedett.²⁰ Naplopó ezután még futott néhányszor négyévesen is az 1927-es renneken, de már sohasem lett az igazi. A Batthyány-, Hunyady- és a Milleniumi-díjért tartott futamokon is második lett.²¹

Sigray 1928-ban lovát az általános várakozással egyetértve apamének küldte a Magyar Lótenyésztő Rt. dióspusztai ménésébe, de sajnos nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, ebben nem lett Pázmán méltó utóda;

18 KRÚDY Gyula: A százesztendősi pesti lóverseny. In: uő: Álmoskönyv. (6. kiad.) Magvető, Bp. 1966. 477-478. o.

19 Magyar lósport és lótenyésztés. 491. o.; Magyar lovaskönyv. Szerk.: Ernst József-dr. Fehér Dezső-dr. Ócsay Imre, Corvina, Bp. 1988. 217. o.

20 HALÁSZ, 213. o.; FEHÉR, 77. o.

21 ERDŐDY, 58. o.

rövid ideig tudott csak fedezni, és kiemelkedő utóda sem született. Első évjázatából származott *Ignacio*, *Napfelkelte*, *Nadouine*, *Nótás* és a közülük kiemelkedő *Naplóm*; második évjázatából *Napnyugta* és *Szerenád*.²² Lótenyésző hozzáértők szerint: „Így teljesedett be a nagy hippológus, báró Hoeller Móric jóslata, aki Naplopó legfényesebb napjaiban, Pázmán tenyészkarrierje legnagyobb ragyogásában, Bunsow Roberthez intézett levelében megírta, hogy Pázmánnal, illetve Naplopóval lezárul a tenyésztésünkben oly sikeres Morgan-Pardon-Pázmán-méntörzs vonal.”²³

Naplopó minden bizonnyal 1929-ben pusztult el, ekkor ifj. Vastagh György szobrot alkotott róla, amely az ivánci kastély kertjében állt.

A LOVASKARRIER VÉGE

Sigray számára bizonyára tragikus volt legkedvesebb és nemkülönböztetve tehetséges lovának sorsa. Ennek ellenére azonban nem tört le, sőt folytatta tovább a tenyésztést és a versenyeztetést.

Az 1920-as évek végétől kezd újra aktívabbnak mutatkozni, s rögtön 1930-ban *Csákánnnyal* megnyeri a Magyar Derbyt, majd *Pong*, *Rajna* és *Red Dragon* következik.²⁴

A háború és a politika, az ország ügyei azonban ismét elszólítják a pályáról, de mindez inkább a '30-as évek végén lehetett. Föld Aurél írja 1942-ben: Sigray grófnak „csak az utóbbi időkben lazult meg kapcsolata a versenysporttal, remélhetőleg csak ideiglenesen, mert versenyüzemünk alig nélkülözheti egy ilyen kiváló sportférfiú közreműködését.”²⁵

Sigray utoljára 1942-ben tűnik föl, amikor a rákosi versenytéren a Millenniumi-díjat futják. A dísztribünön ül Horthy, Kállay és több miniszter feleségeikkel együtt, megjelenik Sigrayn kívül gróf Erdődy Rudolf, Zichy János, Pallavicini György őrgróf, Odeschalchi Antal és Esterházy herceg valamint Horthy Jenő is – mind legitimisták. Viszont jelezve az idők változását, lentebb már a német tisztek foglalnak helyet.²⁶

22 HALÁSZ, 214. o.

23 Magyar lósport és lótenyésztés. 204. o.

24 uo. 198. o.

25 FÖLD, 81. o.

26 Beszámol minderről a Képes Krónika 1942. május 21-ei száma.

ÖSSZEGZÉS

Sigray Antal lovaskarrierje 40 évének, 1900-tól az utolsó nyomig, 1942-ig való követése talán röviden és velősen rámutathat arra, hogy a magyar arisztokrácia egy vidéki, a politikában aktív – legitimista – tagja milyen pályát fut(hat)ott be a korban, mint a lósport szerelmese. A vizsgált időszakban Sigray a lovassport berkein belül ismert név, kitűnő, saját istállóval rendelkező tisztelt személyiség volt, aki a magyar sporttörténet egyik méltatlanul rejtett alakja volt eddig.